

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «Економіка» вибіркових компонент
освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Аеронавігація

за темою № 6 - Виробництво, якість і конкурентоспроможність

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою Кременчуцького
льотного коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління,
протокол від 31.08.2021 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, к.п.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Носач І.В.

Рецензенти:

1. Доктор економічних наук, професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського – Дружиніна В.В.
2. Кандидат економічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС – Пушкар О.І.

План лекції

1. Якість і конкурентоспроможність продукції підприємства
2. Стандартизація і сертифікація продукції
3. Розрахунок економічного ефекту як наслідку підвищення якості продукції
4. Чинники підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства

Рекомендована література:

Основна література:

1. Азарова А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства. Практикум: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. В. : ВНТУ, 2016. – 216 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства. Підручник. – К.: Кондор, 2016. – 378 с.
3. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства. Вид. 2-ге перероблене і доповнене. Навчальний посібник. – К. : ЦНЛ, 2020. – 304 с.
4. Іванілов О.С. Економіка підприємства. Підручник. – К. : ЦНЛ, 2019. – 728 с.
5. Яркіна Н.М. Економіка підприємства. Вид. 2-ге перероблене і доповнене. Навчальний посібник. – К. : ЦНЛ, 2020. – 596 с.

Допоміжна література:

6. Конституція України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Господарський кодекс України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
9. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства. Підручник К. : Ліра-К, 2013. – 664 с.
10. Бочко О. Ю. Основи планування діяльності підприємств невиробничої сфери. Навчальний посібник. – К. : Ліра-К, 2014. – 218 с.
11. Васильців Т.Г. Економіка малого підприємства. Навчальний посібник. – К. : Знання, 2013. – 446 с.
12. Гиль О.О. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств. Навчальний посібник. – К. : Ліра-К, 2015. – 248 с.
13. Заблоцький Б.Ф. Економіка і організація інноваційної діяльності. Навчальний посібник. – К. : Ліра-К, 2015. – 428 с.

- 14.Ковтун О.І. Стратегія підприємства: практикум. – К. : Ліра-К, 2014. – 308 с.
- 15.Круш П.В. Економіка (розрахунки фінансово-інвестиційних операцій в EXCEL). Навчальний посібник. – К. : ЦНЛ, 2014. – 256 с.
- 17.Лазебний В.С. Основи інтелектуальної власності. Навчальний посібник. – К. : Ліра-К, 2014. – 160 с.
- 18.Мороз В.С. Організація виробництва. Навчальний посібник. – К. : Ліра-К, 2015. – 256 с.
- 19.Петухова О.М. Інвестування. Навчальний посібник. – К. : ЦНЛ, 2014. – 336 с.
- 20.Шарко М.В., Мешкова-Кравченко Н.В., Радкевич О.М. Економіка підприємства. Навчальний посібник. – Х. : Олді-плюс, 2014. – 436 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

- 21.Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
- 22.Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
- 23.Всесвітній економічний форум (ВЕФ) - World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>

Текст лекції

1. Якість і конкурентоспроможність продукції підприємства

Якість продукції як економічна категорія – це сукупність властивостей продукції, що зумовлюють ступінь її придатності задовольняти потреби споживачів відповідно до призначення.

Конкурентоспроможність підприємства – це його здатність виробляти конкурентоспроможну продукцію за рахунок ефективного використання трудових, виробничих і фінансових ресурсів.

Конкурентоспроможність продукції – це сукупність її якісних і вартісних характеристик, яка забезпечує якнайповніше задоволення попиту покупців та вигідно відрізняє її від аналогічної продукції конкурента.

У загальному вигляді визначення конкурентоспроможності (КС) продукції можна записати формулою:

$$КС = \text{якість} + \text{ціна} + \text{обслуговування}$$

Управляти конкурентоспроможністю можна шляхом забезпечення оптимального співвідношення зазначених складових, кожна з яких, у свою чергу, є багатоскладовою.

Оцінка якості продукції передбачає визначення її абсолютного, відносного, перспективного і оптимального рівнів.

Абсолютний рівень якості виробів визначається безпосереднім обчисленням їх певних показників. Відносний рівень якості визначається порівнянням абсолютних показників якості виробів з відповідними показниками найкращих аналогічних зразків (еталонів).

Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки відображаються в перспективному рівні якості виробів. Оптимальним рівень якості виробів вважається тоді, коли він відповідає мінімальним суспільно необхідним витратам на виробництво і експлуатацію цих виробів.

За кількістю показники оцінювання якості виробу поділяють на одиничні (характеризують окрему властивість виробу), комплексні (характеризують сукупність властивостей виробу) і узагальнюючі (характеризують якість продукції загалом).

2. Стандартизація і сертифікація продукції

Економічний механізм управління якістю продукції об'єднує способи й методи, спрямовані на забезпечення виробництва і реалізації продукції високої якості. Складовими цього механізму є планування виробництва високоякісної продукції, стимулювання і контроль за виробництвом, стандартизація і сертифікація продукції.

Стандартизація продукції охоплює встановлення вимог до якості продукції, сировини, матеріалів, напівфабрикатів і комплектуючих, визначення норм і правил у сфері проектування виробництва, формування єдиної системи показників якості, методів контролю, створення єдиної системи класифікації і кодування продукції.

Сертифікація продукції передбачає встановлення її відповідності певним вимогам і видачу на цій підставі певного документа – сертифіката якості, який засвідчує високий рівень якості продукції і її відповідність вимогам стандартів.

Найжорсткіші вимоги і правила містяться в міжнародних стандартах ІСО серії 9000.

В Україні також існує сертифікація як обов'язкова, так і добровільна. Сертифікацію здійснюють державні випробувальні центри за найважливішими видами продукції. Державний нагляд за якістю продукції, стандартизацією і сертифікацією здійснює Держстандарт України. Об'єктом державного нагляду є продукція виробничо-технічного призначення і товари народного споживання, експортна та імпортована продукція.

На підприємстві поточну контролюючу функцію щодо якості продукції – внутрішньовиробничий технічний контроль – здійснює відділ технічного контролю.

3. Розрахунок економічного ефекту як наслідку підвищення якості продукції

Економічний ефект у виробника продукції поліпшеної якості порівняно з попередньою виявляється в розмірі додатково отриманого прибутку від виробництва і реалізації продукції поліпшеної якості та обчислюється за формулою:

$$E_B = (\Delta\Pi - E_{nn})Vя$$

де:

$\Delta\Pi$ - приріст прибутку за рахунок реалізації одиниці продукції поліпшеної якості;

K – питомі капіталовкладення, спрямовані на поліпшення якості;

$Vя$ – обсяг продукції поліпшеної якості в натуральних одиницях.

Економічний ефект, який отримає виробник продукції поліпшеної якості, можна обчислити також як різницю у зведених витратах на виробництво продукції відповідно поліпшеної та нижчої якості:

$$E_B = ((S_1 + E_H K_1) - (S_2 + E_H K_2))Vя$$

Загальногосподарський ефект враховує ефекти від виробництва та експлуатації (споживання) продукції поліпшеної якості й визначається як їх сума.

Якщо поліпшення якості продукції відбувається шляхом підвищення її сортності, то додатковий прибуток створюється за рахунок підвищення ціни на продукцію вищого сорту і визначається як:

$$\Delta\Pi_я = ((Ц_2 - S_2) - (Ц_1 - S_1))Vя$$

де:

$Ц_1, Ц_2$ – ціна одиниці продукції відповідно нижчого і вищого сорту;

S_1, S_2 – собівартість одиниці продукції аналогічних сортів.

В окремих галузях промисловості якість продукції оцінюється за допомогою коефіцієнта сортності, який визначається за формулою:

$$K_c = \frac{V_1 Ц_1 + V_2 Ц_2}{(V_1 + V_2) Ц_2}$$

де:

V_1, V_2 – обсяг випуску продукції відповідно нижчого і вищого сорту;

$Ц_1, Ц_2$ – ціна за одиницю продукції відповідно нижчого і вищого сорту.

4. Чинники підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства

Показники підвищення якості й конкурентоспроможності продукції об'єднують у чотири групи: технічні, організаційні, економічні й соціальні.

Технічні показники підвищення якості продукції пов'язані з удосконаленням техніко-технологічної бази виробництва.

До цих показників належать:

- застосування досягнень науки і техніки при проектуванні виробів;
- запровадження новітньої технології виробництва і суворе дотримання технологічної дисципліни;
- забезпечення належної технічної оснащеності виробництва;
- дотримання і вдосконалення застосовуваних стандартів і технологічних умов.

Ринкові умови господарювання на сучасному підприємстві потребують активного й широкого застосування організаційних показників підвищення якості продукції:

- запровадження сучасних форм і методів організації виробництва й управління;
- удосконалення методів контролю на всіх стадіях виробництва;
- розширення господарських зв'язків між виробниками і споживачами продукції;
- застосування передового вітчизняного і зарубіжного досвіду для підвищення конкурентоспроможності продукції.

До форм і методів економічного впливу на забезпечення виробництва високоякісної продукції належать:

- узгоджена система прогнозування і планування якості продукції;
- встановлення прийнятих для виробника і споживача цін на окремі види товарів;
- переконлива мотивація праці всіх категорій працівників підприємства.

До форм соціального впливу належать:

- всебічна активізація людського фактору;
- здійснення ефективної кадрової політики;
- створення належних умов праці й життєдіяльності працівників підприємства.